

Fiyatı piyasa koşulları belirlemeli'

PETFORM
Yönetim Kurulu
basın

*mensuplarıyla
biraraya geldi. Toplantıda
konuşan Yönetim Kurulu
Başkanı Metin Şen, üç yıldır
doğal gaz ithalatı yapan özel
sektörün, BOTAS'a göre daha
ucuz gaz satışı
gerçekleştirdiği için piyasaya
rekabet getirdiğini söyledi.*

ÖZGE ERDOĞAN

27 Ocak tarihinde Ankara'daki genel kurulunda yeni yönetim kurulunu ve ardından da başkanını seçen PETFORM, 21 Mart'ta düzenlediği basınla sohbet toplantısında gündemdeki önemli konuları değerlendirdi. PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Metin Şen ve Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Orhan Duran ile birlikte, Yönetim Kurulu Üyeleri'nden PETFORM eski başkanlarından Batu Aksoy ve Nusret Cömert, Gaz Grubu Başkanı İbrahim Akbal, Arama Üretim Grubu Başkanı Aytaç Eren, Cenk Pala ve Genel Sekreter Altan Kolbay'ın katıldığı toplantı iki saat sürdü.

PETFORM üyeleri 2010 yılında 3,1 milyar TL vergi verdi

Petrol ve doğal gaz piyasası ile ilgili dikkat çekici bilgilerin verildiği ve yorumların yapıldığı toplantı, PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı ve Bosphorus Gaz CEO'su Metin Şen'in açılış konuşmasıyla başladı. 45 üyesine PETFORM'un 2010 yılında Türkiye ekonomisine katkısından bahseden Metin Şen, PETFORM üyesi şirketlerin toplam 55,4 milyar TL'lik ciro elde ettiğini, 3,1 milyar TL vergi verdiğini ve toplam 31 bin 200 kişiye istihdam sağladığını söyledi. Şen, "PETFORM, geçtiğimiz 10 yılda Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve Türk Petrol Kanunu başta olmak üzere tüm enerji mevzuatı değişikliklerinde özel sektör ile kamu kurumları arasında kilit rol oynadı" dedi.

'Genel seçimlerden sonra piyasanın önü açılacak'

Türkiye Doğal Gaz Piyasası'nın gelişimi hakkında da bilgi veren Başkan Metin Şen, "2001 yılında çıkan 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu, 2009 yılına kadar bir takım hedefler konuşulmasına rağmen bu hedeflerin uzağında kaldı. Özellikle 12 Haziran'da gerçekleşecek genel seçimden sonraki bir takım gelişmelerin, piyasanın önünü açması ve liberalizasyon sürecinin devam etmesi açısından önemli olduğunu düşünüyoruz. Bugün itibarıyla BOTAS'a beraber altı tane ithalatçı firma, 13 tane de

toptan satıcı firma piyasada faaliyet gösteriyor" dedi.

"Türkiye'de var olan petrolün büyük bir kısmının keşfedildi"

Türkiye'nin petrol ve doğal gaz arama - üretim sektörüyle ilgili olarak bilgiler veren ve soruları yanıtlayan sektörün tecrübeli isimlerinden PETFORM Başkan Yardımcısı Orhan Duran, önce petrol ve doğal gazın ortalama tüketim ve üretim miktarlarıyla ilgili bilgiler verdi, ardından da yerli üretime ilişkin önerilerini sıraladı: "Yaklaşık olarak günlük petrol tüketimimiz 600 bin varil civarındayken ürettiğimiz petrol yaklaşık 45 bin varil civarındadır. Yüzde 93 civarındaki ham petrol yurtdışından Türkiye'ye geliyor. Doğal gazın da yüzde 98'i yurtdışından ithal edilirken, sadece yüzde 2-3'lik bölümü yerli üretime sağlanıyor. Türkiye, 2010 rakamlarına göre petrol ve doğal gaz için toplam 35 milyar doların üzerinde bir rakam ödemek zorunda kaldı. Fiyatlardaki 10 dolarlık bir artış, ülkemizin petrol faturasını 2,5 milyar dolar civarında arttıracaktır."

"Türkiye'de var olan petrolün büyük bir kısmının keşfedildiğini söyleyebiliriz" diyen Orhan Duran, var olan potansiyelin küçük ve orta ölçekli petrol şirketleri için cazip ölçeklerde olduğunu söyledi. Türkiye'nin kendi kara alanlarında ve deniz sahalarında şu ana kadar keşfettiği Kuzey Marmara sahası hariç tutulursa, Karadeniz'den ciddi beklentileri olduğunu söyleyen Duran, arama ve üretimi teşvik edecek yeni petrol kanununa duyulan ihtiyacı vurguladı. Denizlerde yapılacak ciddi keşiflerle ham petrol açısından darpıcı sonuçlar çıkabileceğini kaydeden Duran, 1954 yılında yürürlüğe giren 6326 sayılı Petrol Kanunu'nun yetersiz kaldığını da sözlerine ekledi.

Petrol arama faaliyetlerinin riskli ve pahalı olduğunu söyleyerek konuşmasına başlayan PETFORM Arama Üretim Grubu Başkanı Aytaç Eren ise, yabancı sermayenin bir şekilde Türkiye'ye gelmesi gerektiğini söyledi. Eren, "1954 yılında çıkarılan 6326 sayılı Petrol Kanunu'ndan sonra 2007 yılında yabancı sermayeyi daha cazip kılabilmek için yeni

'Kanundaki bazı hususlar güncelliğini kaybetti'

PETFORM Gaz Grubu Başkanı İbrahim Akbal, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve etkilerinden bahsederek konuşmasına başladı. 2001 yılında yürürlüğe giren Doğal Gaz Piyasası Kanunu'nun, tamamiyle serbest piyasa unsurlarını harekete geçiren, şeffaf ve rekabetçi bir piyasa öngören bir kanun olduğunu söyleyen İbrahim Akbal, kanundaki bazı hususların zamanla güncelliğini kaybettiğini söyledi. Kanunun

güncel ve gelecekteki koşullara göre revizyonu ile ilgili gerekli düzenlemelerin genel seçimlerin ardından yapılmasını beklediklerini söyleyen Akbal, BOTAS'ın piyasadaki dominant rolünün azaltılması gerektiğini de belirtti. Akbal, önümüzdeki dönem için ümitli olduklarını, piyasanın daha da serbestleşeceğini umduklarını dile getirdi.

bir kanun tasarısı hazırlandı. 5574 Sayılı Türk Petrol Kanunu olarak hazırlanan yasa tüm derneklerin ve kamunun ortak çalışmasıyla hazırlandı. Ancak halen 6326 sayılı Kanun kullanılıyor. Herkesin 5574 sayılı Kanun'un uygulanmasına dair beklentileri var. Bu çalışmalar da seçimlerden sonra gerçekleşir diye düşünüyoruz. Her ne olursa olsun önümüzdeki dönemlerde beklentilerin karşılandığı bir sektör olmasını diliyoruz" dedi.

"Doğal gaz stratejik bir enerji kaynağı"

PETFORM Yönetim Kurulu Üyesi Nusret Cömert, petrol arama keşiflerinin çok kısıtlı olduğunu dile getirdi. Cömert açıklamalarına şu şekilde devam etti: "Ülkemizde doğal gazın ya da petrolün olduğunu umut ediyoruz. Doğal gaz ülkemiz için oldukça stratejik bir enerji kaynağı. Doğal gazla gerek ülkemiz içerisinde gerekse ülkemiz dışında rekabetin oluşturulacağı bir doğal gaz piyasasının oluşturulması derneğimizin vizyonu içerisinde vurgulanıyor. Kanun'da bir takım gözden geçirilmesi gereken hususlar var. Bunları her zaman müzakere etmeye hazırız."

"Çıkarılacak Petrol Kanunu

yatırımı teşvik edici olmalı"

PETFORM Yönetim Kurulu Üyesi Nusret Cömert, petrol kanunu ile ilgili de şu açıklamayı yaptı: "1954 yılında yürürlüğe girmiş bir petrol kanunumuz var. Hazırladığımız dönemde oldukça liberal özelliklere sahip olsa da artık piyasa şartlarına cevap veremeyecek bir durumda. 1990'lı yıllardan sonra yıllık petrol üretimi 4,4 milyon ton seviyelerine kadar çıkıyor fakat takip eden yıllarda giderek azalmaya başlıyor. Toplam tüketime cevap veremez duruma geliyor. Bu sebeple yeni bir Kanun'un çıkması gerektiğini söylüyoruz. Çıkarılacak Kanun'un ihtiyaca cevap vermesi, mevcut Kanun'dan daha liberal, daha yatırımı teşvik edici olması çok önemli."

"Kamu'nun payı azalmadıkça özel sektör yatırımı olmayacak"

PETFORM Yönetim Kurulu Üyesi Batu Aksoy, doğal gaz piyasasıyla elektrik piyasasının birbirine paralel bir halde seyrettiğini ve bu piyasaların özelleştirilmesinin çok önemli olduğunu söyledi. Yatırımının önünü görmek yatırım yapması gerektiğini bu sebeple de kamunun piyasalardaki payının azalmadıkça müddetçe özel sektör yatırımlarının gerçekleşemediğini söyleyen Aksoy, özel sektörün enerjinin tüm alanlardaki payının yüzde 50'den fazla olması gerektiğini söyledi. Aksoy, "2-2,5 sene öncesinde doğal gazda Maliyet Bazlı Fiyatlandırma Mekanizması için YPK tarafından bir düzenleme yapılmıştı. Bu düzenlemenin uygulanması çok önemli bir konu ar ediyor. Sadece doğal gazda değil, elektrikte ve kömürde de fiyatların belirlenmesini içeren bir mekanizmaydı. Ancak bildiğiniz gibi BOTAS'ın muaf tutulduğu bu mekanizma uygulanmıyor. Özel sektör daha kuvvetli bir hal alıncaya kadar bu tür mekanizmaların uygulanması yatırımcının önünü daha kolay görmesini sağlayacaktır. Özelleştirmeler başladı, doğal gazda kontrat devirleri yapıldı. Aramada da gerek denizlerde gerekse kara da özel şirketlerin var olduğunu görüyoruz. Hedefimiz bunları daha fazla hale getirmek, Türkiye'deki yatırımcıların bir takım işlere ve risklere kendini güvenerek girmesini

'Türkiye'nin transit politikası netleşmeli'

Doğal gaz piyasasının renkli şimallerinden PETFORM Yönetim Kurulu Üyesi Cenk Pala, BOTAS'ın Maliyet Bazlı Fiyatlandırma Mekanizması'ndan muaf tutulduğunu ve 2009 yılının Mayıs ayında bu zamana petrol fiyatlarının kontratlardaki fiyatların üzerine çıkmış olmasına rağmen doğal gaz fiyatlarında artış olmadığını söyledi. Pala, bu sebeple piyasadaki en önemli parametre olan fiyat parametresinin özel sektör için iyi yerlere gitmediğini ifade etti.

Türkiye'nin en büyük eksiklerinden birinin yeraltı deposunun olmayışı olduğunu söyleyen Pala, "Yıllar önce Tuz Gölü'nün yer altı depolama kapasitesinin 1 milyar metreküp olduğuna karar verildi ve projenin 2013 yılına kadar bitirileceği söylendi. Daha sonra kapasite değişik dönemlerde arttı ama hala ihaleler bir araya

getirilip sonuçlandırılmadı. Piyasa özel sektöre açıldığında, acaba depolama faaliyetinin de mi özel sektöre açılması gerekirdi? Şu anda Türkiye yüzde 8'lik depolama kapasitesine sahip. Bu oran Almanya'da yüzde 27, Avusturya'da yüzde 33 civarında. Türkiye, enerji koridoru olduğunu savunup, 40 milyar metreküp gaz tüketirken, yeraltı deposuna sahip olamıyorsa, özel sektörü de bu işin içine katmakta fayda var. Özel sektörün yapacağı yatırım Türkiye'de kalacak. Eğer özel sektör yeraltı depolarında yatırım yaparsa, Türkiye'nin arz güvenliğine çok büyük katkı sağlanmış olur. Transit boru hattı ülkesi olmayı istiyorsak, Tuz Gölü'nün de devrede olmasını lazım. Transit apayrı bir mevzu ve BOTAS'ın rolünün burada netleşmesi gerekiyor. Türkiye'nin transit bir ülke olmasının birinci koşulunun, ikili

Cenk Pala

görüşmelerle ayaküstü oluşturulmasını istemiyoruz. Bir anlaşmayla bunların yapılmasını, herkesin bunu görmesini ve hesabını ona göre yapmasını istiyoruz. Her şey açık ve net olsun" dedi. Cenk Pala, sözlerine şu şekilde devam etti: "BOTAS, 'take or pay' yükümlülüklerini bir planlamaya sokup, buraya girdiği kısım kadarını özel sektörle paylaşmayı deneyebilirdi. Türkiye eğer 'hub' olacaksa, BOTAS olmadan olmayız. Ancak 2004-2005 yılında bitmesi gereken kompresör yatırımları henüz bitmediyse yatırımları harekete geçirmek gerekiyor demektir. Bunun için BOTAS'ın da hazinenin de gücü var."

"Doğal gaz tüketicisi özel sektöre güveniyor"

Baş tarafı sayfa 6'da

Toplantı, PETFORM yöneticilerinin konuşmalarının ardından sorup cevap olarak devam etti. Sorulan bir soru üzerine 2010 yılının doğal gaz sektörü açısından olumsuz geçtiğini söyleyen Metin Şen, doğal gaz fiyatlarında belirleyici unsurun piyasa koşulları olması gerektiğini söyledi.

►► ÖZGE ERDOĞAN

TPAO'nun halka arzı planlanıyor. Eğer TPAO'nun halka arzı gerçekleşirse, bunun Türkiye'nin arama üretim sektörüne etkisi nasıl olur? TPAO'nun özellikle Türkiye'nin komşu bölgelerde arama ve üretim için sahip olduğu bazı paylar var. Özellikle Irak'ta aralarında Gazprom'un da payının olduğu sahalarda ortaklıkları var. Bu yatırımlar realize edilebilecek yatırımlar mı?

Orhan Duran:

Eski bir TPAO'lu olarak, TPAO'nun halka arz edebilmesi için birçok şey yapması lazım. Dinamizmi kazandıracak bir yapıya kavuşması lazım. Şu anda bu işi yapmak kolay değil. Gerekli denetimlerin yapıp, hangi unsurların özelleştirilip, borsada halka arzı konusunda net bir tanım kazanması gerekiyor. Şu anda TPAO'nun bir varlığı var. Daha hızlı karar verme, çalışma, daha fazla denetimin yapıldığı bir yapının gündeme gelmesi esas olacaktır. TPAO'nun yurt dışı yatırımlarına baktığımız zaman Bakü - Ceyhan ve Hazar Denizi Projeleri'nin başladığı dönemlerde bu çalışmaların başında olmuş biri olarak 1994 yılında başlayan bu projelerle TPAO'nun önemli deneyimler elde ettiğini söyleyebilirim.

Şu anda da Irak'ta 2-3 projede belirli hisseleri yer alıyor. Gaz ve petrol sahalarında ortaklıkları bulunuyor. TPAO'nun ve güçlü özel şirketlerin Irak'taki petrol ve doğal gaz imkânlarından daha yüksek oranlarda lisans hakkı elde etmesi arzumuzdu. Belli oranlarda bu gerçekleşti ama daha da iyi olabilirdi. Hala bir sürü imkanlar Irak'ta yer alıyor. TPAO'nun burada lisans elde etmesi için siyasi destekler verilmeli. Daha güçlü bir konuma gelme adına gayretler sürdürülmeli.

Altan Kolbay:

Türkiye'ye yurtdışında TPAO'nun dışında özel sektöre bağlı bir şirketin neden arama üretim faaliyetleri yapmadığı sorusu sorulursa bunun tek cevabı var. 1954 yılından bu zamana özel sektörün Türkiye'de yatırıma çekilememesi önemli bir yer tutuyor. Arama üretim sektöründe bunu başaramadık. Türkiye'nin yurtdışında birçok sektörde yüksek yatırımları varken enerji konusunda bu kadar gerilerde kalması üzücü.

Metin Şen:

Özel sektör 2008 yılından itibaren üç yıldır doğal gaz ithalatı yapıyor. BOTAŞ'ın dışında bu işi yapan beş firma daha var. Bugün doğal gaz tüketen müşterilerimiz BOTAŞ'a göre daha ucuz gaz tedarik ediyor bu şirketlerden. Sürekli rekabetçi bir ortamın olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Birçok doğal gaz tüketicisi gazını alırken sorun yaşamadığı için özel sektörün güvenilirliğiyle ilgili kuşku hiç olmadı piyasada.

Doğal Gaz Piyasası'nda şeffaf ve maliyet bazlı bir metodolojinin uygulanmamasından ötürü sıkıntılar yaşıyoruz. Piyasanın kendi koşullarının fiyatları belirleyici olması lazım. Bugün böyle bir şey söz konusu değil. Karlılık açısından 2010 yılında ne kadar kar ve

zarar ettiğimiz EPDK'da ve Maliye Bakanlığı'nda kayıtlı. Bunlarla ilgili detaylı bilgi vermek yerine 2010 yılının doğal gaz sektörü açısından olumsuz geçtiğini, fiyatın kişiler tarafından belirlenmesinden ziyade, piyasanın kendisinin de belirlemediğini söyleyebilirim. En son zam 2008 yılının Kasım ayında olmuş. O dönemde petrol fiyatları 40- 50 dolar seviyesindeyken bugün 115 dolar seviyesinde.

İbrahim Akbal:

Bu durum 2011 yılı itibariyle de devam etmekte. Ama ümidimizi muhafaza edip, yakın gelecekte BOTAŞ'ın ticari ve iletim faaliyetinin ayrılmasının tüm bunların önünü açıcı önemli bir unsur olduğunu düşünüyoruz. BOTAŞ'ın ayrıştırılması liberalizasyon açısından atılacak önemli bir adım.

6 milyar metreküplük kontratın özelleşmesi konusunda yeni bir gelişme var mı? Başbakan geçen hafta bu konuları Rusya'da gündeme aldı. Elektrik üretiminde doğal gaz konusunda çok sayıda başvuru var. Yeni başvuruların geleceği de konuşuluyor. Bu sektörü nasıl etkiliyor?

Metin Şen:

6 milyar metreküple ilgili henüz bir karar yok. En kötü durum da ortada bir kararın olmayışı. Liberalizasyon hedefinden bir sapma olup olmadığını öğrenmek istiyoruz. Eğer bir sapma varsa hükümetin böyle bir karar alması doğrudur. BOTAŞ'ın piyasa payı Kanun'un öngördüğü gibi düşecek mi düşmeyecek mi? Liberal bir piyasa isteniyorsa düşmeli. Bu konuda henüz bir karar yok. En geç Haziran ayına kadar bir karar verilmeli. Bu kontratın uzatılmasının BOTAŞ tarafından değil de özel sektör tarafından gerçekleşmesini umuyoruz.

Özel sektör tarafından getirilmeyen gaz elektrik üretim santralleri yapmak çok doğru değil. Çünkü bir yatırımcı olarak bir sonraki ay ne kadar gaz parası ödeyeceğimizi bilmediğiniz zaman elektrik üretimi yapmak çok da kolay değil. Finansman bulma açısından da mümkün olmuyor.

Batu Aksoy:

BOTAŞ'ın kontratı bitiyor. Ya yeni bir kontrat yapılacak ya da yapmayacak. Bu kontratın süresinin bitmiş olması özel sektörün pazardan daha fazla pay alması açısından bir fırsat. Elektrik üreticisi kendi gazını kendisi getirmek istiyor. Esasında kontratın yenilenmesine az bir süre kaldı.

Metin Şen:

Türkiye'nin altı milyar metreküplük gazı uzatmama gibi bir lüksü yok. O gazın Türkiye'ye getirileceği kesin. BOTAŞ'tan ziyade ithalatçı firma sayısının artmasından yanayız. Piyasada ne kadar çok oyuncu olursa daha sağlıklı bir liberalizasyon sürecinden bahsetmek mümkün olur. Mavi Akım kontratının devredilmesi çok büyük sürpriz olur. Önemli olan Mavi Akım ya da 6 milyar metreküplük olması değil gerek kontrat devri gerekse ithalata izin vermek yoluyla piyasadaki oyuncu sayısının artması

PETFORM Yönetim Kurulu Başkanı Metin Şen

'İletimde yük ithalatçı şirketlerde'

Doğal gazda depolamayı, ticareti, fiyatları konuştuk ama iletimi konuşmadık. 2009 yılından bugüne BOTAŞ'ın iletim şebekesinde gaz taşıtan ithalatçı ve toptan satıcı üyeleriniz var. İki yıllık süre içerisinde BOTAŞ'ın iletimdeki karnesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2007- 2008 yılında ilk ithalatçı şirket piyasaya girdiğinde BOTAŞ'ın bu konuda doğal bir refleksi oldu. Bu refleks daha sonra olumlu bir yaklaşıma dönüştü. Yeni Kanun'da iletim ve ticaretin ayrışması konusundaki beklentimiz devam ediyor.

İletim konusunda pozitif yönde bir yaklaşım olmasına rağmen, iletim bedellerinde son günlerde taşıma hizmetlerine yüzde 1,2'lik zam yapılarak tüm bu zammı sadece ithalatçı firmaların sırtına yüklediğini söylemek mümkün. Bizim eriştiğimiz müşteri kesimine zam yapılmadığı gibi iletim bedellerine zam yapılarak bu ek yük ithalatçının omzuna bindi. Gerekli müraaatalarımızı EPDK'ya yapmış olsak da buna rağmen BOTAŞ'ın iletimde çok başarılı olması da sınıfı geçti. BOTAŞ'ın iletimin ilk günlerdeki olumsuz refleksi zamanla daha pozitif hale geldi.

lazım. Mavi Akım'da devrin çok kolay olduğunu düşünmüyorum. Doğal gaz en ucuz ve en verimli enerji kaynaklarından biri. Doğal gaz kaynaklarına bu kadar yakın olmamızın avantajlarını da ülke olarak kullanmamız lazım.

Gaz alımı için sadece Rusya'nın baz alınmaması lazım. İran, Cezayir, Irak, Azerbaycan gibi ülkeler var. Ama diğer kontratlardan da gaz almak mümkün değil. Nijerya'dan gaz almak istesek mevcut kontratlar olduğu için başka kontrat yapılamıyor. Düzenlenecek yeni yasada bu sorunların çözümü olmasını öngörüyoruz. Bir ülke olarak kaynak çeşitliliğini arttırmak önemli. Kaynak yerleri açısından Türkiye'nin sahip olduğu çeşitliliğe her ülke sahip değil.

Özellikle BOTAŞ'ın Maliyet Bazlı Fiyatlandırma'dan muaf kalması şu anki mevcut fiyatlarla ne kadar

sürdürülebilir? Libya'daki operasyonların petrol fiyatlarını ne derece etkileyeceğini değerlendirir misiniz?

Metin Şen:

Maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizmasının uygulanmaması ithalatçı sayısının artmasının önündeki en büyük engel. Bu fiyatlarla Türkiye'de gaz satışı yapmak kolay değil. Umarım seçimden sonra modifiye edilecek 4646 sayılı Kanun bu çerçevede ele alınır. Doğal gaz piyasasındaki oyuncu sayısının yükselmesine yönelik tedbirlerin alınması gerektiğini söylüyoruz. Kısa vadede Libya sorunu aşılacağına şüphe yok. LNG fiyatları gerekse petrol fiyatlarının aşağıya ineceğini söylemek mümkün değil. Maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizmasının uygulanmaması hepimizin üzerine ek bir yük getiriyor.